

Sivistysvaliokunta

EDUSKUNTA

Lausuntopyyntöne 2.10.2014

HE 133/2014 VP EDUSKUNNALLE LAIKSI KUNNAN PERUSPALVELUJEN VALTIONOSUUDESTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

Hallituksen esitys 133/2014 liittyy vuoden 2015 alusta voimaan tulevaan lakiin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta. Sivistystoimen kannalta keskeisin osa esitystä liittyy vuoden 2015 valtionosuusprosentin määräytymiseen. Lisäksi esitykseen sisältyy muutoksia valtionosuuteen tehtäviin vähennyksiin ja lisäyksiin.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus

Sivistystoimen palveluista kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen sisältyvät lasten päivähoito, perusopetus ja eräät kulttuuripalvelut. Kunnan peruspalvelujen valtionosuus vuonna 2015 on tasoltaan noin 8,4 mrd. euroa. Valtionosuus vähenee kuluvaan vuoteen verrattuna noin 170 miljoonaa euroa.

Hallituksen esitykseen ei sisälly suoria muutoksia, jotka koskisivat perusopetusta, lasten päivähoitoa tai peruspalvelujen valtionosuuteen sisältyviä kulttuuripalveluita.

Kuitenkin esityksestä seuraavat merkittävät taloudelliset vaikutukset kanna-voituvat sivistystoimeen erityisesti valtionosuusprosentin kautta.

Hallituksen esityksellä 133/2014 kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosenttia ehdotetaan alennettavaksi siten, että kuntien valtionosuusprosentti vuonna 2015 olisi 25,42 ja kuntien omarahoitusosuus olisi 74,58 prosenttia. Valtionosuusprosentit vuosina 2010–2015 ja vuoden 2015 valtionosuusprosentin muodostuminen on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentti 2010–2015 ja muutokset peruspalvelujen valtionosuudessa vuonna 2015

	milj.€	pros.yks.	vaikutus
1. Valtionosuusjärjestelmän uudistaminen	741	-2,88	0
2. Valtionosuusleikkaukset	188	-0,73	-
3. Ammattikorkeakoulujen rahoituksen siirto valtiolle	164	-0,64	0
4. Sote-asiakasmaksujen korotuksen tuloutus valtiolle	40	-0,16	-
5. Harkinnanvaraisen korotuksen lopetus	20	-0,08	-
6. Turvakotitoiminnan siirto valtion vastuulle	4	-0,02	-
		-4,51	
7. Jäteveron tuoton siirto vos-prosenttiin	70	+0,27	0
8. Vanhuspalvelulain veloitteet	27,5	+0,05	+
9. Lastensuojelulaki ja muu sos- ja terv.huolto	19,4	+0,04	+
		+0,36	
10. Työmarkkinatuki uudistus	-160		-
11. Veroperustemuutosten huomioon ottaminen	-83		0 / -

Sivistystoimen kannalta taloudellisesti merkittävin muutos liittyy valtionosuuksien leikkaamiseen (2). Vuodelle 2015 ajoittuvaa suora leikkaus on suuruudeltaan 188 milj. euroa, mikä alentaa valtionosuusprosenttia 0,73 prosenttiyksikköä. Hallituskauden aikana vuosina 2011–2015 valtionosuusprosenttia on alennettu 25 prosenttia (lähes 9 prosenttiyksikköä). Hallituskauden aikana tehtyihin päätöksiin perustuen kunnan peruspalvelujen valtionosuutta on leikattu yhteensä 1,4 mrd. euroa (15 %) vuoden 2015 tasossa.

Kuntien kannalta on erittäin huolestuttavaa, että valtio vetäytyy peruspalvelujen rahoituksesta ja rahoitusperiaatteen toteutumisesta. Rahoitusperiaatteen mukaisesti valtion tulee varmistaa kuntien tosiasialliset taloudelliset edellytykset selvitä tehtävistään kohtuullisella vero- ja maksurasituksella.

Ammattikorkeakoulujen rahoitusvastuun siirtyminen valtiolle (3) otetaan huomioon valtionosuutta vähentämällä. Kuntien rahoitusosuudesta yksikköhintarahoituksesta (455 milj. euroa) siirretään 36 prosenttia peruspalveluiden valtionosuudesta perittäväksi (164 milj. euroa).

Ammattikorkeakoulujen rahoitus ei sisälly peruspalvelujen valtionosuuteen. Kuntien rahoitusosuus tulisi vähentää kokonaisuudessaan opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalta, ei kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta valtiovarainministeriön hallinnonalalta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotusta (4) vastaavan säästön (40 milj. euroa) myötä valtionosuusprosenttia alennetaan 0,16 prosenttiyksikköä. Asiakasmaksujen korotuksen lisäksi kuntien tulojen arvioidaan lisääntyvän 48 milj. euroa yleisten ja vakituisten asuinrakennusten kiinteistöveroprosenttien laissa säädettyjä vaihteluväliden muutoksen myötä. Myös tätä muutosta vastaava määrä kuitenkin leikataan kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta.

Nykyisessä taloustilanteessa kuntien tulopohjan vahvistaminen on välttämätön toimenpide talouden tasapainottamiseksi. Ilman tulojen lisäämistä kunnat on pakotettu veronkorotusten lisäksi ottamaan lisävelkaa sekä tinkimään palvelutasostaan. Tämä lisää kuntien ja kuntalaisten välistä epätasa-arvoa.

Kehyspääatöksen 2015–2018 mukaan harkinnanvarainen valtionosuuden korotus (5) ehdotetaan lakkautettavaksi vuoden 2015 alusta lukien. Tämän vaikutuksesta vuoden 2015 valtionosuutta alennetaan 20 milj. euroa (0,08 prosenttiyksikköä). Vuonna 2014 harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta haki 85 kuntaa yhteensä 94 miljoonaa euroa.

Ottaen huomioon talouden epävakaas ja erityisesti rakennepaikkakuntien haavoittuvuus on tärkeää, että harkinnanvaraisen valtionosuuden korotus säilytetään osana valtionosuusjärjestelmää.

Kuntien tehtävien ja velvoitteiden lisääminen otetaan rahoituksessa huomioon valtionosuusprosenttia korottamalla. Vuoden 2015 alusta voimaan tulevat uudet ja laajenevat tehtävät (9) liittyvät lakiin sosiaalihuoltolain muuttamisesta. Uuden tai laajentuneen toiminnan valtionosuus on 50 prosenttia laskennallisista kustannuksista.

Pääministeri Stubbin hallituksen hallitusohjelman perusteella uusiin ja laajeneviin tehtäviin valtionosuus olisi 100 prosenttia tehtävien laskennallisista kustannuksista, ellei valtionosuustehtäviin tehdä vastaavansuuruisia vähennyksiä.

Nykyisessä kuntatalouden tilanteessa valtion tulisi pidättäytyä uusien tehtävien ja velvoitteiden antamisesta. Jos kuitenkin uusia tehtäviä annetaan, niiden kustannusvaikutukset tulisi arvioida huolellisesti, ja kunnille aiheutuvien kustannusten lisäksi kompensoida täysimääräisesti. Täysimääräinen korvaus tukee rahoitusperiaatteen toteutumista kuntien ja valtion välillä.

SUOMEN KUNTALIITTO

Sanna Lehtonen
kehittämispäällikkö